

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ НАУК

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ

спеціальність	052 «Політологія»
освітня програма	«Політологія»
інститут, факультет	Інститут управління та права, Юридичний факультет
мова навчання	українська

Запоріжжя – 2019 рік

програма «Соціологія політики» для студентів за напрямом підготовки 052 «Політологія». Освітня програма (спеціалізація) 052 «Політологія»

Розробник: к.п.н., доцент кафедри загальноправових та політичних наук Сергієнко Т.І.

програма затверджена на засіданні кафедри загальноправових та політичних наук

Протокол від «28» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри загальноправових та політичних наук _____ (Арабаджисв Д.Ю.)

«28» серпня 2019 року

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «___» _____ 2019 року № ___

«___» _____ 2019 року

Голова _____ (Філей Ю.В.)

© _____, 2019 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Напрямок підготовки 052 «Політологія»	Нормативна	
Модулів – 1	Напрямок підготовки: 052 «Політологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ <small>(назва)</small>		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		8-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 год. самостійної роботи студента – 4,5 год.	Освітній ступінь: бакалавр	20 год.	
		Практичні	
		20 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		50 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		6 год.	
Вид контролю:			
	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 20% до 80%

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів фундаментальних знань про політику, сучасні політичні системи і процеси, поглибити знання про поле теоретичних і практичних соціологічних досліджень політичних процесів, політичної політики та влади у сучасних суспільствах.

Завдання: ознайомити студентів з проблематикою соціології політики, її категоріально-понятійним апаратом, методами соціологічного аналізу політики, сформулювати наукові уявлення про головні тенденції політичного розвитку сучасного українського суспільства, місце і роль людини у політичному процесі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами з інших галузей знань.

ЗК07. Здатність працювати в команді.

ЗК08. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Розуміння загальних принципів політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

СК02. Базові знання сучасної нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології.

СК03. Вільне володіння базовим категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

СК04. Розуміння ключових принципів функціонування влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн і регіонів.

СК05. Застосування ключових політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей.

СК06. Розуміння базових особливостей реалізації влади у різних політичних системах та контексту їх функціонування і взаємодії.

СК07. Здатність використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

СК08. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

СК09. Здатність фахово викладати політологічні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.

СК10. Спроможність фахово виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультативні функції на національному та міжнародному ринку праці.

Очікувані програмні результати навчання:

знати:

- поняття і предмет соціології політики;
- історію та традиції вітчизняних і зарубіжних соціологічних вчень про політику, владу та політичні процеси;
- зміст основних соціологічних теорій політики; о соціальні основи влади та владних відносин у суспільстві;
- соціологічні характеристики основних політичних інститутів;
- основні тенденції політичного розвитку сучасного суспільства;

вміти:

- застосовувати соціально-політичні знання на практиці;
- пояснювати причини та прогнозувати наслідки соціально-політичних змін в сучасному суспільстві;
- поєднувати фундаментальні політичні знання з даними емпіричних соціологічних досліджень;
- обґрунтовувати власну думку та випрацьовувати групові рішення.

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціологія як система знань про політику

Тема 1. Соціологія політики в системі суспільних наук

Соціологія політики як наука та навчальна дисципліна. Предмет, методологія. Проблемне поле і методи соціології політики. Статус соціології політики в системі соціологічних наук. Співвідношення соціології політики з іншими загальними та спеціальними соціологічними дисциплінами. Джерельна база та категоріальний апарат сучасної соціології політики. Проблемні поля сучасної соціології політики. Системний і структурно-функціональний аналіз політики. Інституціоналізм і неінституціоналізм в соціально-політичній думці. Проблеми держави, політики, влади і політичної участі в структуралізмі та постструктуралізмі.

Тема 2. Соціально-політична думка в історичній ретроспективі в світі та в Україні

Соціально-філософські і соціокультурні витоки, етапи становлення і розвитку соціології політики. Соціоцентрична парадигма політики. Проблеми соціального виміру в політики в історії політичної думки. Концепції індивіда як суб'єкта політики. Концепції соціальної і політичної нерівності. Концепції держави як суб'єкта політики. Елітистська традиція політики в історії політичної думки. Політика і влада як об'єкт соціології кінця XIX – початку XX століття. Основні школи і напрями політичної соціології. Класова теорія політики і держави К. Маркса. Соціально-економічні основи політики. Класові інтереси і політична боротьба. Елітистська теорія політики В. Парето та Г. Москі. Соціологія влади, держави і політики в працях М. Вебера. Поняття «ідеального типу» та його роль у сучасній політичній соціології. Теорії панування, державної бюрократії і «вождістської» демократії в працях М. Вебера. соціологічний аналіз масових демократичних організацій Р. Міхельса. Демократичні організації і олігархізація структур влади. «Залізний закон олігархічних тенденцій». Політична думка Київської Русі. Морально-правові та релігійні уявлення про суспільство. Вітчизняні політичні доктрини в Галицько-волинській державі та Литовсько-польській державі (XIV – перша пол. XVII ст.). Ідеї соціальної і національної рівності: С. Оріховський-Роксолан, Ю. Дрогобич, Г. Смотрицький, С. Зизаній, М. Смотрицький. Ідеї політичного і національного відродження України (П. Могила, І. Вишенський, С. Яворський). Українська політична думка козацько-гетьманської доби (друга пол. XVII – кінець XVII ст.). Ідеї волі і демократії в політичному житті козацтва. Політична думка України XIX – поч. XX ст. Зародження та розвиток українського лібералізму, соціал-демократії, комунізму, націоналізму.

Тема 3: Класичні соціологічні теорії політики кінця XIX - XX століття.

Політика і влада як об'єкт соціології кінця XIX – початку XX століття. Основні школи і напрями політичної соціології. Класова теорія політики і держави К.Маркса. Соціально-економічні основи політики. Класові інтереси і політична боротьба. Теорія демократії і диктатури пролетаріату. Елітистська теорія політики В. Парето і Г. Моска. Поняття політичної еліти і маси. Теорії рівноваги і політичного лідерства В. Парето. Наука і політика. Критика сцієнтизму В. Парето. Соціологія влади, держави і політики в працях М. Вебера. Поняття "Ідеального типу" і його роль в сучасній політичній соціології. Теорії панування, державній бюрократії і "вождістської" демократії в працях М. Вебера. Соціологічний аналіз масових демократичних організацій Р. Міхельса. Демократичні організації і олігархізація структур влади. «Залізний закон олігархії.»

Етапи становлення і розвитку соціології політики в Росії. Дореволюційний (дорадянський) період. Проблеми держави, влади, демократії, парламентаризму, політичної участі в працях М. Острогорського, Б. Чичерина, М. Ковалевського, Н. Коркунова, В. Леніна. Проблеми держави і демократії в радянський період. Соціально-філософські і соціо-культурні витоки соціології політики в Україні та

Росії. Основні проблемні поля сучасної соціології політики в країнах пострадянського простору.

Тема 4: Соціологія влади.

Основні проблемні поля сучасної соціології політики. Системний і структурно-функціональний аналіз політики. Інституціоналізм і неоінституціоналізм в політиці. Проблеми держави, політики, влади і політичної участі в структуралізмі і пост структуралізмі. Поняття влади. Принципи і функції влади. Співвідношення державної і політичної влади. Суб'єкти і об'єкти влади. Влада і авторитет, влада і мораль. Влада і примус. Влада як засіб комунікації. Легітимність і ефективність влади. Інтереси соціальних груп і влада. Проблема розподілу влади. Способи реалізації влади

Змістовий модуль 2. Соціологія суспільно-політичних процесів та відносин

Тема 5. Функціонування політичної системи

Поняття і функції політичної системи. Основні елементи політичної системи: інститути, стосунки, дії, погляди, норми. Держава як інститут політичної системи. Групи інтересів в політичній системі. Типології політичних систем. Передумови і типи змін політичних систем.

Поняття і типи політичних режимів. Соціологічний аналіз політичних режимів. Авторитарні режими ідеальні моделі і реальна практика. Демократичні режими: критерії і типології. Умови і передумови переходу від авторитарних режимів до демократичних. Концепція умов демократії С. Ліпсета. Економічні і історичні умови демократії

Тема 6. Політичне лідерство

Проблема політичного лідерства та елітизму є однією з найскладніших і найважливіших проблем політичної теорії й практики політичного життя. Недаремно у політологічній науці лідерство та елітизм характеризуються як нервовий вузол усіх політичних процесів. Як соціальний феномен лідерство властиве всім людським спільнотам і є найдавнішою персоніфікованою формою людського життя.

Поняття політичного лідерства. Головні риси політичного лідера. Типологія політичного лідерства.

Тема 7. Соціологія політичних партій та соціальних рухів і організацій

Поняття політичної партії. Проблема партії в історії соціологічної і політичної думки. Функції партій. Типології політичних партій. Політичні партії і розвиток демократії. Політичні партії і організовані групи інтересів. Партії і парламентаризм. Ефективне число партій. Проблеми кризи партій

Місце і роль соціальних рухів і організацій в політичній системі сучасного суспільства. Соціальна база. Умови і межі перетворення на політичні партії. Проблема політичного конфлікту і консенсусу. Блокові програми - постійна або

змінна величина. Групи тиску : зміст і типи. Групи тиску і лобізм. Методи лобістської діяльності. Становлення і розвиток лобістської діяльності в Україні.

Тема 8. Соціологія політики і сучасна політична практика

Політичні традиції і розвиток громадського життя. Теоретичний і методичний рівень досліджень - необхідна основа в розумінні і прогнозуванні політичних ситуацій. Політична теорія і політична практика : форми співпраці вчених, дослідницьких центрів, органів влади і громадськості. Політика як покликання і як професія. Підготовка кваліфікованих фахівців в області вивчення політики. Проблема створення кадрового резерву політичних лідерів усіх рівнів.

Тема 9. Людський та соціокультурний вимір політики

Особа в системі політичних відносин. Суб'єктивні та об'єктивні передумови включення особи в політику. Умови реалізації політичних інтересів. Політична соціалізація особистості. Інститути політичної соціалізації. Рівні політичної соціалізації: політична адаптація та інтеріоризація. Політична участь: фактори і форми. Сутність, структура, типи політичної культури. Політична ідеологія як стрижень політичної культури суспільства. Культура політичного мислення, її ознаки і прояви. Культура функціонування політичних інститутів і способів політичної діяльності. Взаємозв'язок політичної, світоглядної, моральної та правової культури. Функції політичної культури. Політичні комунікації. Механізм формування і виявлення громадської думки. Політична культура в умовах ідеологічного плюралізму і багатопартійності.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціологія політики в системі суспільних наук	2
2	Соціально-політична думка в історичній ретроспективі в світі та в Україні	2
3	Класичні соціологічні теорії політики кінця XIX - XX століття.	4
4	Соціологія влади. Соціологія політичних партій та рухів.	2
5	Політична система суспільства та політичні режими.	2
6	Соціологія сучасної держави.	2
7	Соціологія політичних партій та соціальних рухів і організацій	2
8	Соціологія політики і сучасна політична практика	2
9	Людський та соціокультурний вимір політики	2
	Разом	20

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціологія політики в системі суспільних наук	5
2	Соціально-політична думка в історичній ретроспективі в світі та в Україні	5
3	Класичні соціологічні теорії політики кінця XIX - XX століття.	10
4	Соціологія влади. Соціологія політичних партій та рухів.	5
5	Політична система суспільства та політичні режими.	5
6	Соціологія сучасної держави.	5
7	Соціологія політичних партій та соціальних рухів і організацій	5
8	Соціологія політики і сучасна політична практика	5
9	Людський та соціокультурний вимір політики	5
	Разом	50

8. Індивідуальні завдання

-

9. Очікувані результати навчання з дисципліни

РН01. Застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез.

РН02. Розуміти предметну область та базову специфіку професійної діяльності.

РН04. Застосовувати здобуті знання у професійній діяльності.

РН05. Проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел.

РН06. Спілкуватися та презентувати свої ідеї широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

РН07. Працювати у професійних колективах, державних і недержавних організаціях.

РН08. Планувати, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт у встановлені роботодавцем терміни.

РН09. Знати як використовувати свої права і обов'язки як члена суспільства та поділяти цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

РН10. Опанувати моральними, культурними, науковими цінностями і досягненнями суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

РН11. Знати на відповідному рівні загальні принципи природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

РН12. Знати основи нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології.

РН13. Вільно володіти базовим професійним категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

РН14. Розуміти ключові принципи функціонування влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

РН15. Застосовувати ключові політологічні поняття, теорії та методи до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей.

РН16. Розуміти базові особливості реалізації влади у різних політичних системах та контекст їх функціонування і взаємодії.

РН17. Використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

РН18. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

PH19. Фахово викладати політологічні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації.

PH20. Фахово виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

10. Засоби оцінювання

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;
 - пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;
 - бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
 - ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);
 - лабораторна робота – для використання набутих знань у розв’язанні практичних завдань;
 - аналітичний метод – мисленнєвого або практичного розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак;
 - проблемний виклад матеріалу – для створення проблемної ситуації.
- Для студентів денної форми навчання: усне опитування на практичних заняттях, аудиторна контрольна робота.

11. Методи контролю

Для студентів денної форми навчання: усне опитування на практичних заняттях, аудиторна контрольна робота.

Таблиця 11.1 - Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100
10	10	10	20	10	10	10	10	10	

Таблиця 11.2 - Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
85-89	добре	
75-84		
70-74	задовільно	
60-69		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

—

13. Рекомендована література

Основна література

1. Аберкромбі, Н. Соціологічний словник / Н. Аберкромбі, С. Хілл, С. Тернер.—М.: ВАТ Економіка, 2004.—620 с.
2. Артемов, Г.П. Політична соціологія / Г.П. Артемов.—М.: Логос, 2002.—280 с.
3. Васильєва, Є.Г. Методика і техніка конкретного соціологічного дослідження / О.Г. Васильєва.—Волгоград: ВолДУ, 2000.—64 с.
4. Горшков, М.К. Громадська думка: навчальний посібник / М.К. Горшков.—М.: Видавництво політичної літератури, 1989.—384 с.
5. Гумплович, Л. Основи соціології / Л. Гумплович.—СПб.: Изд. О.Н. Попової, 1899.—360 с.
6. Масловський, М.В. Соціологія політики: класичні та сучасні теорії: навч. посібник / М.В. Масловський; Федер. агентство з освіти; Нац. фонд підготує кадрів.—М.: Новий. підручник, 2004.—174 с.
7. Кола, Домінік Політична соціологія: перек. з фр. / Домінік Кола.—М.: Видавництво «Всесвіт», «ИНФРА-М», 2001.—406 с.

Додаткова література

1. Американська соціологічна думка. Тексти / під. ред. В.І. Добренькова.—М.: Изд. Міжнародного ун-ту Бізнесу та Управління, 1996.—560 с.
2. Абельс, Х. Інтерація, ідентичність, презентація. Введення в інтерпретативну соціологію / Х. Абельс.—СПб.: червоніти, 2000.—272 с.

3. Авер'янов, Л.Я. У пошуках своєї ідеї: статті та нариси / Л.Я. Авер'янов.– М. : 2000. Соціолог,–224 с.
4. Агеєв, В.С. Міжгрупове взаємодія: соціально-психологічні проблеми / В.С. Агеєв.–М. : МГУ, 1990.–240 с.
5. Адорно, Т. Дослідження авторитарної особистості / Т. Адорно.– М. : Срібні нитки, 2001.–416 с.
6. Анашвілі, В.В. Соціологія речей. Збірник статей / В.В. Анашвілі.–М. : Територія майбутнього, 2006.–392.
7. Анісімова, А.А. Соціальна ідентичність в суспільстві, що трансформується. Збірник програм курсів / А. А. Анісімова.–Новосибірськ: НГУ, 2009.–128 с.
8. Анурін, В. Контури провінційного середнього класу в Росії / В. Анурін // Соціологічні дослідження.–2006.–№ 10.–С. 3-15.
9. Арон, Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Р. Арон–М. : Прогрес–Політика, 1993.–608 с.
10. Асп, Е. Введення в соціологію / Е. Асп.–СПб. : Алетея, 1998. -250 с.
11. Балабанова, Е.С. Маргінальність в сучасній Росії / Е.С. Балабанова, М.Г. Бурлуцька, А.Н. Дьомін.–М. : Московський громадський науковий фонд, 2000.–208 с.
12. Батигін, Г.С. Обґрунтування наукового виведення в прикладній соціології / Г.С. Батигін.–М. : Наука, 1986.–270 с.
13. Батигін, Г.С. Структурний функціоналізм Толкотта Парсонса / Г.С. Батигін // Вісник РУДН.–Серія Соціологія.–2003.–№ 4-5.–С. 6-34.
14. Бауман, З. Текуча сучасність / З. Бауман.–СПб. : Пітер, 2008.– 240 с.
15. Белановский, С.А. Метод фокус-груп / С.А. Белановский.–М. : Магістр, 1996.–272 с.
16. Беленький, В.Х. Соціальна структура російського суспільства– стан і проблеми теоретичної розробки / В.Х. Біленький // Соціологічні дослідження.–2006.–№ 11.–С. 49-57.
17. Белл, Д. Майбутнє постіндустріальне суспільство: Досвід соціального прогнозування / Д. Белл.–М. : Academia, 1999.–956 с.
18. Белл, Д. Заколот проти сучасності / Д. Белл // Соціологічні дослідження.–1989.–№ 5.–С. 107-114.
19. Белл, Д. Епоха роз'єднаності: Роздуми про світ ХХІ століття / Д. Белл, В.Л. Іноземцев.–М. : Центр досліджень постіндустріального суспільства, 2007.–304 с.
20. Бергер, П. Соціальне конструювання реальності. Трактат по соціології знання / П. Бергер, Т. Лукман.–М. : Медіум, 1995.–323 с.
21. Бердяєв, Н. Доля Росії: Твори / Н. Бердяєв.–М. : ЕКСМО-Прес, Харків: Фоліо, 1998.–510 с.
22. Бойків, В.Е. Генезис ідей політичної соціології / В.Е. Бойков // Соціологічні дослідження, 2008.–№ 7.–С. 95-100.
23. Бойків, В.Е. Конституція, влада і народ. Росія 1990-х років– початку ХХІ ст. / В.Е. Бойков // Соціологічні дослідження, 2009.–№ 1. - С. 62-67.

24. Булин, Д.Н. Великі вибори: хроніка політичної думки Росії: 2006-2008 / Д.М. Булин.–М .: Алетейя, 2008.–168 с.
25. Бромлей, Ю.В. Нариси теорії етносу / Ю.В. Бромлей.–М .: Наука, 1983.–412 с.
26. Булгаков, С.Н. Праці з соціології та теології: в 2 т. / С.М. Булгаков; изд. підготує. В. В. Сапов.–М .: Наука, МАЙК «Наука», 1999. Т. 1:–1999.–315 с. Т. 2:–1999.–825 с.
27. Бурдьє, П. Соціальний простір і генезис «класів» / П. Бурдьє // Питання соціології.–1992.–Т. 1.–№ 1.–С. 17-36.
28. Бурдьє, П. Соціологія політики / П. Бурдьє.–М .: Socio-Logos, 1993.–336 с.
29. Бурдьє, П. Практичний сенс / П. Бурдьє.–СПб .: Алетейя, 2001.–562 с.
30. Бурдьє, П. Соціальний простір. Поля і практики / П. Бурдьє.– М.: Інститут експериментальної соціології; СПб .: Алетейя, 2005.–576 с.
31. Бурдьє, П. Соціологія соціального простору. / П. Бурдьє–М .: Інститут експериментальної соціології; СПб .: Алетейя, 2007.–288 с.
32. Бутенко, І.А. Анкетне опитування як спілкування соціолога з респонд / І.А. Бутенко.–М .: Наука, 1989.–176 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки імені Вернадського
<http://archive.nbuv.gov.ua/>